

УДК 330:303.442.3

Г.П. Журавель, канд. екон. наук, професор, професор кафедри обліку у виробничій сфері
Ю.Г. Журавель, викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: показники економічної безпеки, джерела інноваційно-інвестиційного розвитку, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Підвищення рівня конкурентоспроможності економіки вимагає здійснення комплексу організаційно-правових заходів, спрямованих на зміну її структури, реконструкцію та створення сучасних виробництв із технологічним рівнем, що відповідає стандартам індустріальних держав, нагромадження основного капіталу, збільшення випуску інноваційної продукції, розширення внутрішнього ринку, підвищення соціальних стандартів, формування ефективної системи інституційного забезпечення сталого розвитку національної економіки. Для вирішення головних завдань, розвитку економіки необхідно забезпечити розширення джерел фінансового забезпечення модернізації економіки. Спочатку доцільно оцінити, на якому рівні економічної безпеки знаходиться інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні. Для отримання таких оцінок нами розраховано індикатори інноваційно-інвестиційної безпеки на основі методики, затвердженої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Індикатори інноваційно-інвестиційної безпеки національної економіки, розроблені Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, дають характеристику багатьом аспектам і дозволяють оцінити:

- стан нагромадження основного капіталу та тенденції введення основних засобів;
- обсяги виконаних науково-технічних робіт; розмір витрат на науку;
- стан залучення іноземних інвестицій;
- кількість підприємств, що впроваджують інновації та частку інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції;
- рівень експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних та інформаційних послуг, наукових і конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях;
- доступ до мережі Інтернет;
- розмір національної економіки щодо світового ВВП для оцінки місця України в світовому поділі праці.

Крім того, індикатори розподілені за діапазонами характеристичних значень, що визначають конкретний рівень економічної безпеки. Тому розрахувавши індикатори, можна отримати більш-менш повну картину щодо стану безпеки в інноваційно-інвестиційній сфері.

Проведені розрахунки показали, що за даними на початок 2013 року майже за всіма позиціями в інноваційно-інвестиційній сфері Україна знаходилася у критичному й небезпечному діапазонах ризикованості.

Згідно з Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» у частині індикаторів і порогових значень стану науково-технологічної безпеки передбачено, що в Україні частка підприємств, що впроваджують інновації, в загальній кількості промислових підприємств має становити не менше 50 %. Фактичні ж показники у чотири рази нижчі. Частка інноваційної продукції в загальних обсягах реалізованої продукції у різні роки становила від 2,5 до 6,5 %, у той час як питома вага інноваційної продукції у країнах ЄС досягла 60–70 %, Південній Кореї та Японії – 65–67 %, США – 78 %.

Слід врахувати, що інноваційні процеси тісно пов'язані з виконанням наукових і науково-технічних робіт, але їх обсяг в Україні відносно ВВП залишається дуже низьким – 0,9 % у 2010 році, у 2012–2014 роках – також менше 1 %. Обмеженими є також обсяги фінансування. Хоча законодавством України передбачено фінансування науки на рівні 1,7 % ВВП, реально коштів виділяється значно менше. Експерти вважають, що необхідно збільшити обсяги фінансування до 2–3 % ВВП за прикладом інших країн (витрати на науку у Швеції становлять 3,7 %, Японії – 3,2 %, США 2,8 % ВВП) [1, с. 38].

Загальні результати інноваційної діяльності в Україні знаходяться на низькому рівні. Вони безпосередньо залежать від структури економіки, попиту на інноваційну продукцію, стану техніко-технологічних розробок, обсягів фінансування наукових і науково-технічних робіт. Визначені у процесі дослідження індикатори виробничої безпеки та їх порівняння із пороговими критеріями показали, що за чотирма основними показниками реальні значення нижчі від граничних норм безпеки. Найбільш небезпечним є низька частка машинобудування в загальних обсягах промислового виробництва. Якщо в 1990 році його частка була на рівні 30,7 %, то з 1995 року почала стрімко зменшуватися, а за даними 2009–2013 років вже становила лише 12–14 %, а за результатами 2014 року – знизилася до 7,9 %. Також справжньою загрозою для економіки є високій знос основних засобів. Строк експлуатації обладнання становить 20–40 років (за максимально ефективною норми 9 років), а величина зносу основних засобів сягнула близько 80 %. До показників виробничої безпеки включені також індикатори матеріалоемності та фондоемності промислової продукції. В Україні зазначені показники теж не відповідають нормам виробничої безпеки.

Вищезазначене підтверджує необхідність проведення модернізації провідних галузей економіки. Але для цього необхідно залучити значні фінансові ресурси.

Існує багато джерел фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на цілі модернізації економіки: прибуток; амортизаційні відрахування підприємств; резервні та страхові фонди; внески засновників у статутний капітал; дивіденди, проценти, дохід від операцій з капіталом і фінансового інвестування; спонсорські та донорські внески, ресурси вітчизняних та іноземних інвесторів; банківський інвестиційний кредит; цільовий державний кредит; податковий інвестиційний кредит; емісія акцій та облігацій; фінансовий лізинг; кошти державного та місцевого бюджетів; субсидії, дотації, гранти, пільги; кошти державних підприємств; благодійні внески.

Для кількісного оцінювання величини всіх зазначених ресурсів у статистиці не узагальнюється необхідна інформація.

Дослідження показали, що у структурі джерел капітальних інвестицій майже 70 % становлять власні кошти суб'єктів господарювання. Із потенційних джерел на капітальні інвестиції у різні роки було спрямовано 38–55 % власних фінансових ресурсів. Решта фінансових ресурсів, ймовірно, була направлена на поповнення обігових коштів, виплату дивідендів, соціальну сферу тощо. При цьому на капітальні інвестиції було направлено в різні роки 13–20 % від нарахованої амортизації (зносу), хоча амортизація має, перш за все, спрямовуватися на капітальні ін-

вестиції. Як відомо, амортизаційні відрахування відносяться на операційні витрати і доходи підприємств, тобто одна частина включається в ціну товару і відшкодовується покупцем і підприємство може здійснювати відтворення основних засобів. Але з 2012 року органи статистики вже не надають інформації про структуру операційних витрат і можливості такого аналізу відсутні. Однак рівень безпеки економічного розвитку вимагає створення на підприємствах фонду фінансових ресурсів для інноваційного розвитку, його кошти доцільно обліковувати і зберігати на окремому рахунку в банку і використовувати строго за цільовим призначенням.

Список використаних джерел: 1. Кінзерський Ю. В. До засад стратегії та політики розвитку промисловості / Ю. В. Кінзерський // Економіка України. – 2013. – № 4. – С. 24–43.